

Odstíny malířské vášně v rozmanitém díle Martina Čady

Pavel Preisner

Martin Čada, *Bez názvu*, 1999, olej, plátno, 160×135 cm

I.
S obrazy Martina Čady se setkávám řadu let. Někdy jsem viděl něco naživo, jindy reprodukci na pozvánce. Pokaždé jiný styl. Postupem času mne právě toto na jeho věcech zajímalo nejvíc. Pokaždé jiný, ale vždycky autentický, původní, osobitý. A hlavně, nevnímám jsem to nikdy jako projev schizofrenie. Zatoužil jsem nějaký obraz od Martina Čady vlastnit. Nejsem tak movitý, abych si mohl obraz koupit. Až nás osud usadil vedle sebe v kabinetu Zlínské soukromé vyšší odborné školy umění. Nabídl jsem mu výměnu. On souhlasil. Sešli jsme se tedy v jeho domě na Trávníkách, kde jsem toho viděl až až. A pak ještě v ten den v Jarošově, v domě rodném, kde má v bydlíšti svých rodičů malý velký depozitář. Dostavil se úžas a vzápětí vztek. Úžas pro úžasné obrazy, vztek proto, jak to, že není už dávno „zařazený“, „ohodnocený“? Obrazy jsem si nakonec odvezl tři.

II.
Asi měsíc po první návštěvě Jarošova jedeme opět s Martinem na místo jeho dětství a dospívání. Tentokrát kvůli důkladnější prohlídce Martinových obrazů, s mým úmyslem napsat tento text. Stoupáme po schodišti, kde na stěnách visí malby osmnáctiletého M. Č., jsou malovány lokálními barvami, věcně pojaté. Zátíší, portréty i autoportrét. Jsou to dobré obrazy. Vstupujeme do hostinského pokoje, celého čistě bílého včetně prostěradla pokrývajícího polštáře a peřiny dvoulůžkové postele. Za dveřmi, kde míval Martin svůj dětský pokoj, jsou naskládány desítky pláten a deskových obrazů z různých období. Pro mne je to nalezení pokladu. Vnímám velký kontrast asketického prostoru hostinského pokoje a místnosti plné obrazů, rezerváru energií.

III.
Čtyři roky na střední UMRUM v Uherském Hradišti (grafický obor), tři roky ve Zlíně na ZSVOŠU a šest let na VŠUP v Praze. Dostal se taky do světa, pobýval na stážích v Estonsku a v Maastrichtu. Ve Zlíně pod vedením Svatopluka Slovenčíka a Reného Hábla. V Praze nastoupil do ateliéru Pavla Nešlehy a po jeho smrti dostudoval u Stanislava Divíše. Rozdílná tvorba obou zmíněných malířů, a tím pádem i rozdíl v přístupu ke studentům byl jistě pro mladého malíře přínosný. Musela to být výzva. Nejen tři rozdílné stupně jmenovaných škol, ale také genius loci tří různých měst. Kluk z Jarošova jistě neměl potíže s „přesazením“ do Uherského Hradiště. Přijmout Zlín už muselo být pro Martina komplikovanější. Geometrie a pravé úhly funkcionalistického města, byť s množstvím zeleně, byl jistě pro mladého člověka ze Slovácka „jiný svět“. Přejít do hlavního města už musel se studentem zcela jistě začloumat. Praha je magická a mladý muž ze Slovácka se musel zcela jistě otužovat, aby místu uvykl. Martin se několikrát motivem města ve své tvorbě zabýval. O tom později. Jen bych na tomto místě rád ocitoval slova Egona Bondyho o fenoménu panelových sídlišť, tedy specifických míst města. O tom, jak si lze nalézt vztah k něčemu na první pohled nepřívětivému: „ta ošklivost (sídliště) dostoupila určité monumentality, a protože čím dál tím větší počet lidí je tady nuceno žít, tak je nepochybné, že se určitě objeví i poetika té monstrózní ošklivosti a ta poetika nabyde i svého estetického vyjádření...“¹

IV.
Na malířském sympóziu v Miloticích v roce 2006 jsem si uvědomil, že Martin Čada je jediný ze zúčastněných, který si nepřinesl téma z domu. Malířsky reagoval na charisma zámku a zámeckého parku. Od tohoto momentu jsem si začal Martinových maleb všimnat ještě víc. Martin má ke každému ze svých cyklů svůj příběh, jeho obrazy však nejsou upovídání. Jednotlivé malířské cykly promýšlí a pozitivně si je problematizuje, aniž by obrazy čpěly potem. Jednou je to tah štětcem, jindy úder štětcem. Jednou je

Martin Čada, *Boeing I*, 2001, olej, plátno, 165×125 cm

Martin Čada, *Raketoplán*, 2001, olej, plátno, 160×125 cm

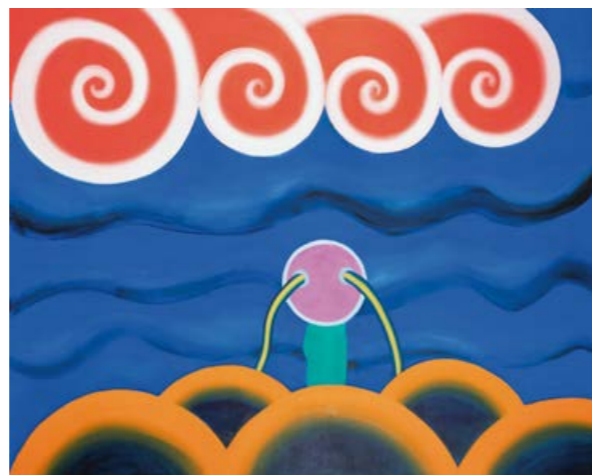
Martin Čada, *Vypínač*, 2002, olej, dřevo, 12×25 cm

Martin Čada, *Iglú*, 2002, olej, plátno, 175×130 cm

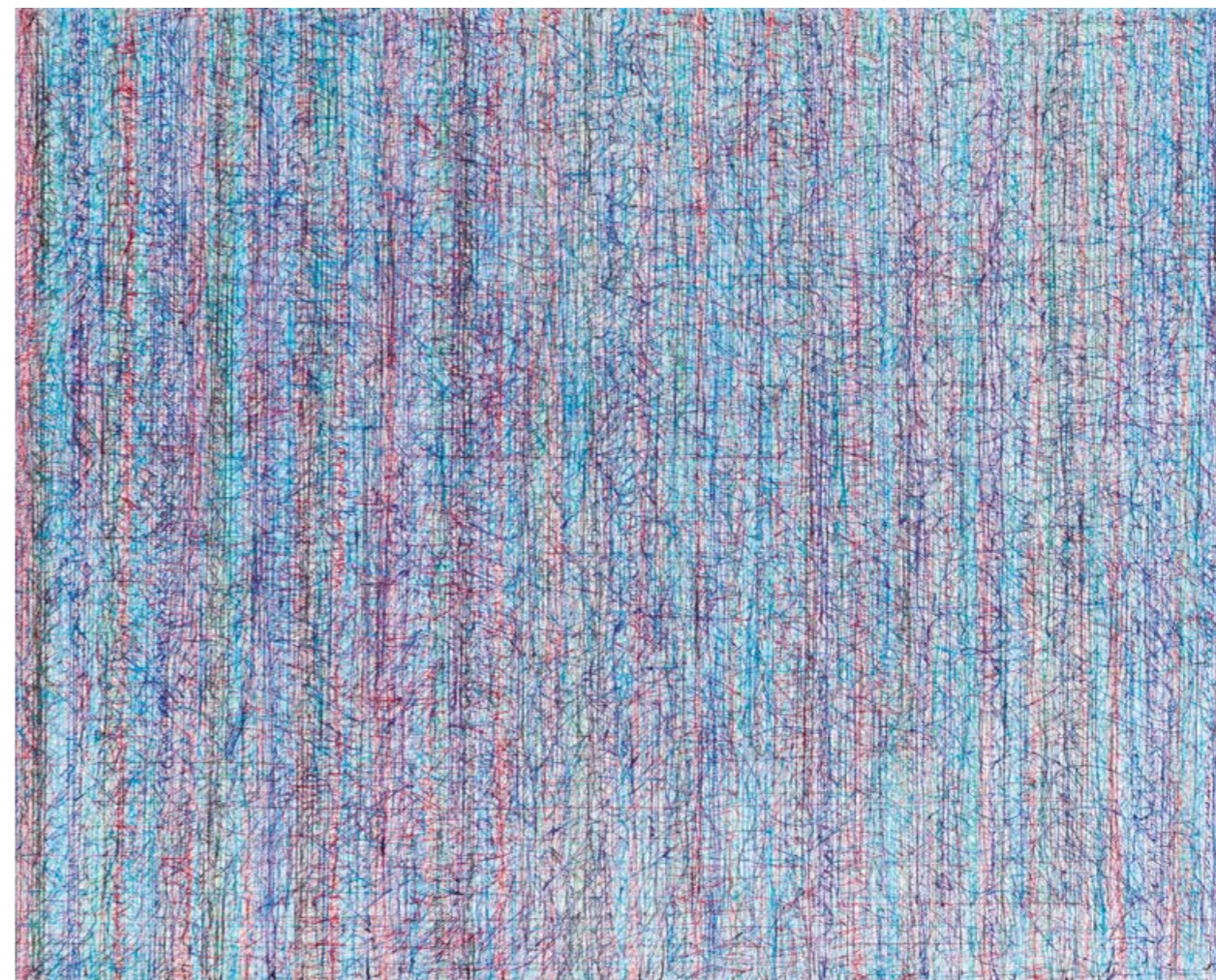
Martin Čada, *Cyklus Plačící*, 2005, olej, plátno, 180×145 cm

Martin Čada, *Cyklus Plačící*, 2005, olej, plátno, 145×180 cm

Martin Čada, *Trávy I*, 2010, akryl, propiska, tuš, plátno, 50×70 cm

Martin Čada, *Bez názvu*, 2010, barevné propisky, plátno, 45×60 cm

vznik obrazu daný prací zápěstí, jindy je aktivní celá ruka, od ramene k prstům ruky, přičemž je důležitý i postoj, nakročení k doteku barvy na podklad a samozřejmě odstupování od obrazu, pro přehlédnutí už udělaného. Každá série Martinových maleb je zcela odlišná formou od série předchozí. Vždy je však forma brilantní. Od téměř fotorealismu až po gesta silných čar či předivo tenkých linií propisky. Kvalita. Vysoko nasazená lafka zůstává konstantní, neklesá, jen v pravý okamžik dochází k přepólování. Náhlá změna. Vždy prospěšná. A nevzniká proto, že by u předchozího došlo k vyčerpání.

Za první už „hotové“ věci považuje Martin Čada absolutorní práci na Zlínské soukromé vyšší odborné škole umění. Cyklus podlouhlých, panoramatických maleb měl název „Imaginární krajina“. Prvky krajiny, roční doby, florální prvky, mušle, blízko/daleko, strukturální barevné, expresivní malby. Martin tu přiznává vliv O. Redona a G. Moreaua, M. Ernsta. Po absolvování ZSVOŠU byl přijat na VŠUMPRUM v Praze do ateliéru malby Pavla Nešlehy. Na své cestě si toho mnoho vyzkoušel. Umanutě maloval harampádí na půdách domů. Nahodilé, nearanzované zátiší. Svatopluk Slovenčík toto jeho počínání označil jako „Skupina 42 v novém kabátě“. Posléze stejně umanutě maloval krabičky, zátiší z krabiček

nasvícených lampičkou. Maloval v noci. Hluboké stíny, svítící hrany. „Takového magora, který maluje po nocích krabičky, chci do svého ateliéru,“ prohlásil tehdy Pavel Nešleha.

Výrazný je cyklus „Na sněhu“, řada obrazů krásně namalovaných. Jemný rukopis vydýchnutých maleb. Měkké světlo zmrzlého prostoru.

Vyzkoušel si i instalaci. V Plasích. Z moduritu vymodeloval kohoutí hřebínky, natřel je fluorescenční barvou a na drátkách je napíchal do dřevěné podlahy. Při chůzi po prknech podlahy se hřebínky kymácely. Kinetické světélkování.

V kontrastu k expresi obrazů města, kleci jsou dalším cyklem maleb obrazy letadel a raketoplánů, kdy se učil malovat s co největší přesností to, co je na fotografii, předloze ostré, a to, co je na fotce rozostřené. Fotorealismus v podání Martina Čady. Diplomová práce na VŠUP nazvaná „Plačící“ má svou vlastní mytologii. Je to metafora vzniku světa. Bytost pláče, protože je sama. Skrze pláč byl stvořen svět. Vyrostl skrze bolest – katarzi, a tím učinil tvůrce šťastným. Obrazy tohoto cyklu jsou malovány plošně, neiluzivně, figurky jsou téměř komiksově stylizované. Mají formáty od malých pláten až po plachty. Série „Hory“ jsou odhalené struktury, geologické zlomy hor. Je to záznam něčeho

Martin Čada, Před bouřkou - Permeke, 2015, inkoust, akryl, olej, plát-
no, 145×180 cm

Martin Čada, Průvod I, 2015, inkoust, akryl, olej, plát-
no, 180×145 cm

Martin Čada, Hlava Jana Křtitele II, 2021, akryl, tuš, olej, plát-
no, 50×70 cm

vzneseného, člověk je vydán energii, síle, která může být přívětivá, ale taky může člověka zničit. Jsou to propiskové záznamy toho, co má v krajině rád. Monochromatické struktury, rastry, partitury. Těch cyklů je hodně. „Ikony“, „Bitvy“, „Běsy“... Martin ke svému počínání říká: „Když vypneš svoje ego, tak tě začne vést to, co je v tobě. V určitý moment musíš námět přenechat své intuici.“ Zatím poslední série obrazů „Světlo a...“ je inspirovaná biblí i antickou mytologií. Jsou to obrazy „strašné“, míněno jako velkolepé. Velmi silné, nekompromisní obrazy.

Martinovo různorodé dílo je třeba neposuzovat lineárně, není to ani tak vývoj, jako spíš výboje, paprskovitě vystřelované od středu, ve kterém je Martin Čada - demiurg. Olej, akryl, tuš, inkoust, propiska. Samostatně i kombinovaně. Různorodost námětů i médií. Expresionista, lyrik, minimalista („povedený“ cyklus vycházející z grafického designu čokolády Kinder). Chvilí postávám před velkým formátem až šimovsky promalovaným, abych vzápětí držel v ruce úzké prkýnko, na kterém je namalovaný elektrický vypínač. Kdybych měl Martinovu tvorbu uvést do souvislostí, tak mne ani tak nenapadají malíři. Napadá mne hudebník: Frank Zappa. To byl průzkumník, dobrodruh, ekvilibrista a vynálezce.

V.

Závěrem musím zmínit, že Martin Čada je vynikající učitel. Umí proniknout do myšlení adeptů malby a na základě toho nastavit svůj slovník, svou dikci i řeč těla. Myslím si, že vedení nebo navádění, svádění studentů na jednu nebo druhou nebo třetí... z možných cest je pro něj stejně tvůrčí čin, jako když sám maluje.

Poznámky:

1. My žijeme v Praze..., dokumentární film, 1985, režie: Tomáš Mazal, Pablo de Sax